

Kannonkosken kunnan lausunto maakuntakaavan 2040 viranomaisehdotuksesta

Maakuntakaavan 2040 kaavakartan tv-merkinnän oikeusvaikutukset tulee tarkentaa ja selkeyttää ennen syksyllä asetettavan kaavaehdotuksen nähtäville asettamista. Kuntien yleiskaavoituksen kannalta maakuntakaavan tv-rajauksen oikeusvaikutukset (kuten tv-rajauksen sitovuus) voimallasijoitusten osalta tulisi selventää kaavaselostuksessa.

Kaavaselostuksessa on tuotu esille, että tuulivoimatuotantoon soveltuvan alueen merkintä on laadittu erityisominaisuutta osoittavalla merkinnällä ja että kyseessä olisi lähinnä informatiivinen merkintä (kaavaselostuksen sivu 88). Maakuntakaavoituksen kaavamerkintäoppaassa tv-rajausmerkintä (tuulivoimaloiden alue) ei kuitenkaan sisälly erityisominaisuusmerkintöihin.

Keski-Suomen maakuntakaavan 2040 kaavakartan tv-merkinnän selityskohdassa ei tuoda esille, että kyseessä on erityisominaisuutta osoittava merkintä. Koska maakuntakaava 2040 on kuitenkin laadittu lähtökohtaisesti sillä periaatteella, että tv-rajaus on informatiivinen ja erityisominaisuutta osoittava merkintä, myös kaavamerkinnän selitystä tulee muuttaa ja täydentää esimerkiksi *”alueeksi, joka erityisominaisuuksiltaan soveltuu tuulivoimarakentamiseen”*. Lisäksi kaavamerkinnän oikeusvaikutusta tulisi selventää esimerkiksi lauseella: *”tv-rajaus ei ole aluevarausmerkintä, vaan alueen erityisominaisuutta osoittava merkintä, joka rajaukseltaan on ohjeellinen ja jota voidaan laajentaa tai supistaa yksityiskohtaisemman suunnittelun (esim. yleiskaavoituksen) ja hankekohtaisen ympäristövaikutusten arvioinnin kautta.”*

Maakuntakaavan ratkaisut eivät saa olla kunnan näkökulmasta liian rajoitavia.

Hankekohtaisten suunnittelumääräysten oikeusvaikutukset

Kannonkosken Vuorijärvien tuulivoimapuiston hankealueella on maakuntakaavan viranomaisehdotuksessa esitetty seuraava suunnittelumääräys:

”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava, ettei tuulivoimarakentamisesta aiheudu merkittävää maisemallista vaikutusta kansallispuistojen virkistys- ja matkailukäyttöön. Erityistä huomiota on kiinnitettävä maisemavaikutuksiin järvillä sekä turvattava kaakkurin elinympäristöt ja merkittävät lentoreitit.”

Hankekohtaisissa suunnittelumääräyksissä on käytetty sanamuotoa *”merkittävä vaikutus”* jää oikeusvaikutuksiltaan epäselväksi. *”Merkittävä vaikutus”* -termiä on käytetty myös kansallispuistoa koskien seuraavasti: *”yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava, ettei tuulivoimarakentamisesta aiheudu merkittävää maisemallista vaikutusta kansallispuistojen virkistys- ja matkailukäyttöön.”* Onko kyseisissä hankekohtaisissa määräyksessä tarkoitettu *”merkittävää haitallista maisemallista vaikutusta kansallispuistojen virkistys- ja matkailukäyttöön”*, joka selkeyttäisi oikeusvaikutusta?

Tuulivoimalat näkyvät aina laajojen vesistöjen yli ja tältä osin suunnittelumääräys *”Erityistä huomioita on kiinnitettävä maisemavaikutuksiin järvillä”* jää yleiskaavoituksen osalta osin epäselväksi, mutta tarkoittanee järvimaisemaan kohdistuvien riittävien maisemaselvitysten sekä vaikutusarvioinnin laadinnan velvoitetta?

”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava kaakkurin elinympäristöt ja merkittävät lentoreitit.” -määräys tulisi muuttaa

muotoon: ”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on huomioitava kaakkurin elinympäristöt ja merkittävät lentoreitit. ”

Elinympäristöt-termi on varsin laaja ja voi turhaan aiheuttaa muutosyistä haastetta suunnittelumääräyksen tulkinnalle.

Maakuntakaavan yleispiirteisyydestä seuraa se, ettei yksittäisen tuulivoima-alueen luontoarvojen tarkempi selvittäminen yleensä ole tarkoituksenmukaista tai edes mahdollista maakuntakaavoituksen yhteydessä, jossa tuulivoimaloiden paikat tai niiden lukumäärä eivät ole vielä täsmentynyt. Esimerkiksi kaakkurin elinympäristöjen huomioimiseen vaadittava yksityiskohtainen suunnittelu ja lieventämistoimenpiteet on mahdollista vain yleiskaavoituksessa suoritettaviksi ja tarkastettavaksi.

Maakuntakaavan tv-alueiden kohdekohtaisten suunnittelumääräysten oikeusvaikutukset ovat erittäin merkityksellisiä kuntien yleiskaavoituksen kannalta. Siten maakuntakaavakartalla tulee esittää sellaisia suunnittelumääräyksiä, jotka ovat tulkinnallisesti selkeitä ja jotka eivät määräysmuotoilun takia aiheuta maakuntakaavan oikeusvaikutusten tulkinnan epäselvyyttä yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Tuulivoiman toteutumismahdollisuus maakuntakaavan tv-alueilla on tarkoituksenmukaista selvittää yksityiskohtaisemman YVA-menettelyn ja yleiskaavoituksen kautta.

Maakuntakaavan 2040 maisemaselvityksistä ja vaikutusarvioinneista

Maakuntakaavan viranomaisehdotus sisältää maisemavaikutusten arvioinnin, jossa on käytetty teoreettisia voimalasijoituksia (hilasijoittelu 1 tuulivoimala/ 1 km², etäisyyksillä 700 m x 1300 m), jolla on saatu laadittua maksimaalinen tuulivoimaloiden sijoitussuunnitelma maisemavaikutusten arviointia varten. Näkyvyysanalyysia varten tuulivoimaloiden korkeudeksi määriteltiin 300 m (VE 1) ja 350 m (VE2). Mallinnuksessa on käytetty tornin korkeutta 225 m ja lavan pituutta 125 m (roottorin halkaisija 250 m).

Maisemaselvityksen johdanto-osuudessa todetaan, että: *”Usein hankesuunnittelussa voimaloiden määrä on merkittävästi pienempi. Hankesuunnittelun yhteydessä käydään läpi mm. ympäristövaikutusten arviointi -prosessi (YVA), jonka tulokset voivat asettaa reunaehdoja tuulivoimaloiden mahdollisille sijainneille ja kokonaismäärälle.”*

Maisemavaikutusten arviointi on laadittu maakuntakaavan 2040 valmisteluvaiheen tv-aluerajausten mukaisesti eikä arviointia ole päivitetty maakuntakaavan viranomaisehdotuksen tv-aluerajauksien mukaiseksi. Syksyllä nähtäville asetettavaan maakuntakaavaehdotukseen tulisi sisällyttää maisemaselvityksestä sellainen päivitetty versio, joka sisältää vain maakuntakaavaehdotuksen mukaiset tv- aluerajaukset ja myös sen laajuisina kuin ehdotuskartalla on esitetty. Koska nähtävillä olevan aineiston maisemaselvitykset eivät vastaa ehdotuskartan tv-alueita, maakuntakaavan viranomaisehdotuskartan tv-rajauspiennennösten ja poistojen kokonaisvaikutusta on vaikea arvioida laadittujen maisemaselvitysten avulla.

Maakuntakaavan 2040 talousvaikutuksista ja vaikutusarvioinneista

Tuulivoiman talousvaikutukset ovat olleellinen asia, kun kunnissa arvioidaan tuulivoimayleiskaavojen käynnistämisten ja hyväksymisten mahdollisuuksia. Tuulivoimaloita koskevassa arvokeskustelussa korostuu pääsääntöisesti vastakkainasettelu myönteisten ilmasto- ja talousvaikutusten ja yleensä kielteisenä koettujen muiden vaikutusten osalta.

Maakuntakaavan 2040 viranomaisehdotuksen tuulivoimaa koskevia taloudellisia vaikutuksia on arvioitu melko suppeasti kaavaselostuksen sivulla 83. Maakuntakaava ohjaa ja ratkaisee seudullisen kokoluokan tuulivoimapuistojen sijainnit ja lukumäärän eli siten tuulivoiman talousvaikutusarviointi on tärkeä selvitys osana maakuntakaavaa. Tuulivoiman taloudellisia vaikutuksia koko Keski-Suomen osalta sekä kuntatalouteen liittyen tulisi täydentää. Kunnille kohdistuvia talousvaikutusarviointeja olisi tarpeellista täydentää esimerkiksi keskimääräisten kiinteistöverotulojen, yhteisöverotulojen, maanomistajien maanvuokratulojen (ansiotulot), rakentamisvaiheen tulojen tai toiminnan ylläpidon työllisyysvaikutusten kautta. Lisäksi arvioinnissa tulisi arvioida tuulivoiman mahdollisesti kielteisiä talouteen vaikuttavia vaikutuksia ja riskejä laajemmin. Nyt laaditussa talousvaikutusten arvioinnissa on tuotu esille tuulivoimapuistojen alkuinvestointien ja kokonaisinvestointien suuruusluokat. Tarkastelusta puuttuu myös tuulivoimaloiden elinkaariajan talousvaikutusten arviointi Keski-Suomen maakunnan kannalta. Tarkemmat kohdekohtaiset talousvaikutukset on mahdollista laatia vasta hankekohtaisissa ympäristövaikutusarvioinneissa ja yleiskaavoissa. Koko Keski-Suomen seudullisesti merkittävän tuulivoiman talousvaikutusarviointi on kuitenkin mahdollista laatia vain maakuntakaavan yhteydessä.

Keski-Suomen kuntien nykyinen taloustilanteen yleiskuva ja kuntien pidempiaikaiset talousnäkökymät olisivat myös tärkeää lähtötietoa kaavaselostuksen kappaleeseen 1 (Kaavan lähtökohdat ja suhde muuhun suunnitteluun). Teemaa on avattu jossakin määrin kappaleessa 1.12 (työpaikat).

Maakuntakaavan 2040 selvityksestä koskien tuulivoiman sosiaalista hyväksyttävyyttä

Tuulivoiman sosiaalista hyväksyttävyyttä on tarkasteltu maakuntakaavassa osin rajatulla tavalla (ilmoittautumismahdollisuus kansalaisraatiin, sidosryhmätyöskentely) maakuntakaavan 2040 kaavaprosessin aikataulun mahdollistavalla tavalla. Sosiaalisen hyväksyttävyyden osalta olisi hyvä saada myös laajempaa sekä kattavampaa tietoa keskisuomalaisien näkemyksistä tuulivoimaa koskien, mikä ei liene mahdollista maakuntakaavan 2040 prosessiaikatauluun liittyen. Esimerkkinä laajemmasta selvityksestä on mm. *"Tuulivoiman sosiaalinen hyväksyttävyys Pohjois-Karjalassa"*, jossa pyrittiin saamaan edustava otos Pohjois-Karjalan väestöstä 2000 henkilölle lähetetyn kyselyn kautta ja ikäryhmänä kyselyssä olivat 18 - 80 vuotiaat.

Maakuntakaavan 2040 keskeiset tunnistetut vaikutukset

Usealla kunnalla on tätä nykyä oma ilmastotavoite tai -suunnitelma. Tuulivoiman katsotaan parantavan varsinkin maaseudun pienten kuntien mahdollisuutta vaikuttaa ilmastotyöhön ja sen tavoitteiden saavuttamiseen. Toisaalta tuulivoiman voimaloiden sekä siirtolinjojen tieltä hakattu metsä aiheuttaa negatiivista vaikutusta hiilinielun kautta ilmastoon. Joka tapauksessa tuulivoiman katsotaan parantavan paikallista energiantuotantoa, sen omavaraisuutta ja tuotantovarmuutta.

Maakuntakaavassa kannattaa kiinnittää huomiota lisäksi kokonaisenergiantuotantoon niin, että esimerkiksi aurinkoenergia ja aurinkovoimalat otetaan tarkasteluun mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.